

Elektran ja Peri+:n lakkauttaminen

Jyrki Ilva, tietojärjestelmäpäällikkö

Elämää Elektran jälkeen -webinaari, 13.12.2022

Elektra ja Peri+

- [Elektra-palvelu](#) sisältää noin 40 000 kotimaisissa tieteellisissä lehdissä ilmestynyttä artikkelia, pääosin vuosilta 1996-2000
 - Taustalla opetusministeriön vuonna 1995 osana "Suomi tietoyhteiskunnaksi"-ohjelmaa rahoittama verkkojulkaisemisen pioneerihanke
 - Aineistot saatu kustantajilta sähköisessä muodossa ja kuvailtu Artoon (nyk. Melinda)
 - Löydettävissä mm. Dorian, Finna.fi:n ja monien organisaatiokohtaisten hakupalveluiden kautta
- Vuonna 2004 käyttöön avattu Peri+-aineisto koostuu Kansalliskirjaston takautuvasti digitoimista lehdistä
 - Mm. Lakimies ja Historiallinen aikakauskirja (vuosikerrat 1903-1999)
 - Saatavilla osana digi.kansalliskirjasto.fi-palvelua

Maksullisia aineistoja

- Suurin osa aineistosta käytettävissä vain käyttöoikeuden hankkineissa organisaatioissa
 - Elektraa ja Peri+:aa tarjottu asiakasorganisaatioille yhtenä pakettina
 - Yliopistojen ja erikoiskirjastojen sopimukset solmittu FinELibin kautta
 - Ammattikorkeakoulujen ja yleisten kirjastojen käyttöoikeudesta sovittu aikanaan OKM:n kanssa
- Kansalliskirjasto ja Kopiosto tuottaneet palvelut yhteistyönä
 - Kansalliskirjasto on vastannut aineistojen käsittelystä ja palveluiden ylläpidosta, Kopiosto julkaisuoikeuksista
 - Kopiosto tilittänyt lisenssituloista oikeudenhaltijoille vuosittain yli 60 000 euroa

Miksi palveluiden lakkauttamiseen on päädytty?

- Elektran tekniset ratkaisut 15-20 vuotta vanhoja
 - Uudistaminen edellyttäisi investointeja
- Kansallisissa tieteellistä julkaisemista koskevissa linjauksissa suositellaan siirtymistä avoimeen julkaisemiseen
 - Elektran kaltaisen maksullisen palvelun kehittäminen ei linjausten mukaista
 - Monet Elektra-lehdistä siirtyneet tai siirtymässä avoimeen julkaisemiseen muilla alustoilla
 - Avoimuus tarjoaa lehdille parempia mahdollisuuksia artikkelien näkyvyyden ja vaikuttavuuden lisäämiseen
- Peri+ on liian pieni kokonaisuus toimiakseen itsenäisenä tuotteena

Kotimaiset lehdet avoimiksi?

- Jyrki Ilvan ja Johanna Liljan selvitys [Kotimaiset tieteelliset lehdet ja avoin julkaiseminen: selvitys mahdollisista rahoitusmalleista](#) (2014)
 - Keskeisiksi haasteiksi todettiin ajanmukaisen teknisen infrastruktuurin kehittäminen ja avoimuutta tukevan rahoitusmallin luominen lehtien tarpeisiin
- Kotilava-hanke (2015-2017) - "Kotimaiset tieteelliset lehdet avoimiksi ja vaikuttamaan"
 - OKM:n rahoittama Kansalliskirjaston ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan yhteishanke
 - TSV:n rakentama Open Journal Systems -ohjelmistoon perustuva [Journal.fi-palvelu](#) osoittautui nopeasti suosituksi
 - Hankkeessa kehitetylle [konsortiopohjaiselle rahoitusmallille](#) ei lopulta löytynyt riittävää tukea

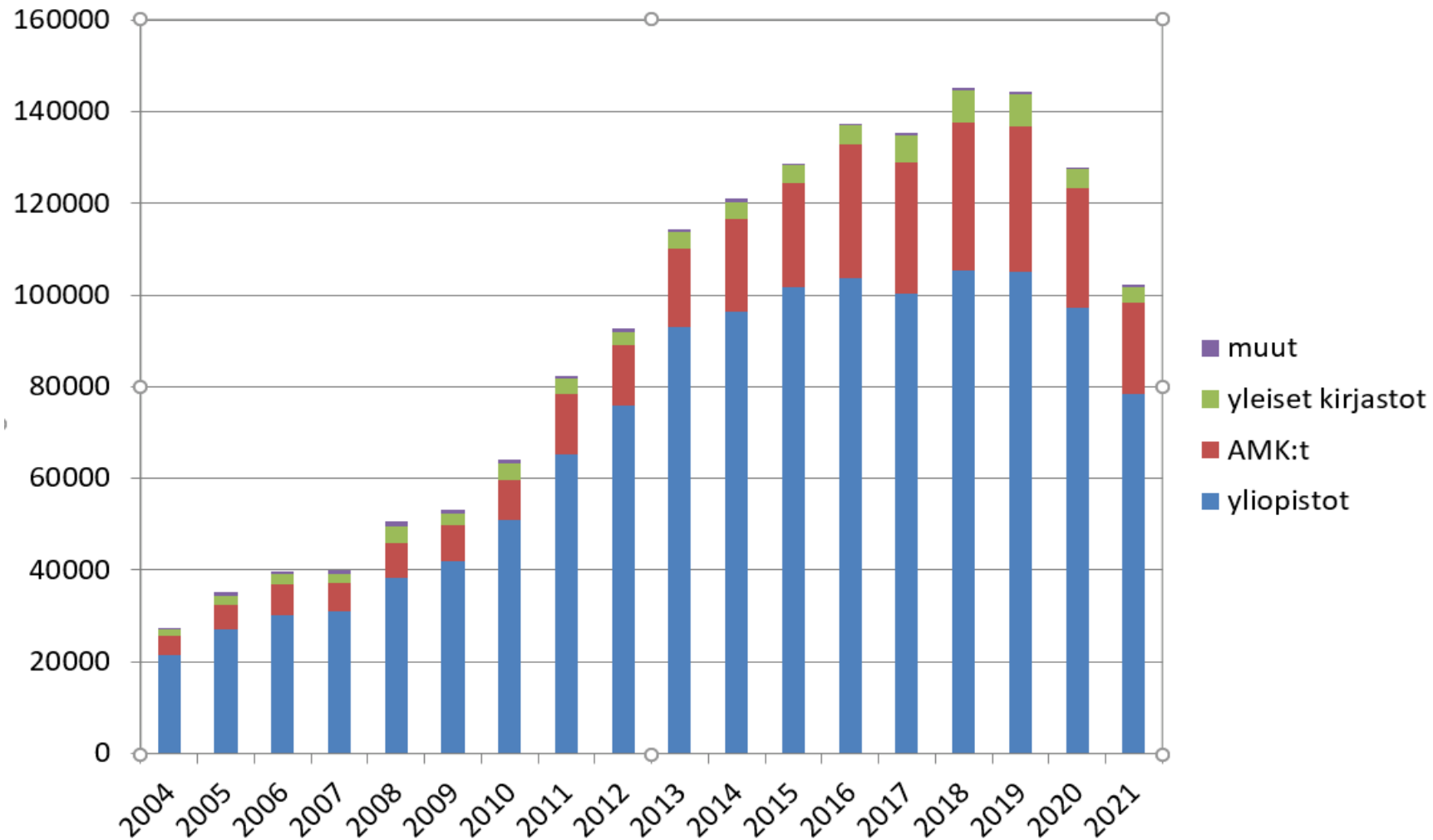
Vuoden 2020 päätökset

- Kansalliskirjasto päätti helmikuussa 2020 Elektran ja Peri+:n lopettamisesta
 - Uusien aineistojen vastaanottaminen päätettiin lopettaa lehtien vuoden 2020 numeroihin
 - Vanhat aineistot päätettiin pitää saatavilla vielä siirtymäkauden ajan
- Muut päätökset
 - Siirtymäkauden pituudeksi päätettiin kustantajien ja asiakasorganisaatioiden kanssa käydyn keskustelun jälkeen kaksi vuotta (2021-2022)
 - Kansalliskirjasto ja Kopiosto sopivat kesällä 2020 palvelun siirtymäkauden aikaisesta alennetusta hinnasta
 - FinELib-asiakkaat päättivät syksyllä 2020 jatkaa tilauksiaan myös siirtymäkauden ajan

Siirtymäkauden toiminta

- Palveluiden käyttö jatkunut normaalisti
- Uusien aineistojen lisääminen Elektraan päättyi
 - Viimeiset vuoden 2020 artikkelit tulivat lehtikohtaisten embargojen takia saataville syksyllä 2021
- Aineistojen käytöstä maksettu edelleen korvauksia
 - Vuoden 2022 korvaukset tilitetään oikeudenhaltijoille vuonna 2023
- Lehdet valmistelleet omia ratkaisujaan
 - Noin kymmenelle Elektra-lehdelle toimitettu takautuvia aineistoja (ml. kuvailutiedot)
 - Aineistot ovat yleensä menneet tai menossa Journal.fi-palveluun
 - Lehtien toivotaan pyytävän aineistojaan itselleen vuoden 2022 loppuun mennessä
 - Kansalliskirjasto ja Kopiosto ovat sopineet myös Peri+:n aineistojen luovuttamista koskevasta ratkaisusta

Elektran artikkelien käyttöluvut ovat kääntyneet laskuun

Elektran käyttörajatun aineiston käytön kehitys sektoreittain vuosina 2004-2021 (artikkelilatauksia)

Lakkauttamiseen liittyvät käytännön järjestelyt

- Aineistojen käyttö päättyy vuodenvaihteessa 2022/23
 - Elektran artikkelilinkkejä klikkaaville asiakkaille tulee tämän jälkeen virheilmoitus, jossa kerrotaan palvelun toiminnan päättymisestä
 - Peri+-aineistojen käyttöoikeuksia digi.kansalliskirjasto.fi-palvelussa muokataan vastaavasti
- Linkit Elektran aineistoihin poistetaan Melindasta, Doriasta ja Finnasta
 - Kuvailutietojen muokkaaminen / poistaminen tehdään alkuvuoden 2023 aikana
 - Lehtien saatavuustiedot pitää päivittää myös linkityspalveluihin
- Elektran verkkosivut säilyvät lakkautustiedolla päivitettyinä kevääseen 2023 asti

Elektran aineistojen saatavuus vuoden 2022 jälkeen

- Monet Elektra-lehdistä jo mukana Journal.fi-palvelussa
 - Osalla lehdistä palvelussa vain uusia numeroita, osalla myös vanhat vuosikerrat
 - Joitakin lehtiä myös muualla (kustantajan oma palvelu, julkaisuarkisto, jne.)
- Takautuvien vuosikertojen avaaminen vaatii oikeuksien selvittämistä
 - Lehdet eivät ole yleensä aikanaan sopineet tekijöiden kanssa riittävästä oikeuksista
 - Kopioston Elektraa varten hankkimat oikeudet eivät mahdollista avointa julkaisemista toisessa palvelussa
 - Ilman keskitettyä lisensiointiratkaisua oikeuksien hankkiminen tekijöiltä tai näiden perikunnilta työlästä ja hidasta
- Osa Elektran digitaalisista aineistoista poistuu palvelun lakkauttamisen myötä ainakin tilapäisesti saatavilta

Peri+:n aineistojen saatavuus vuoden 2022 jälkeen

- Peri+:n aineistoja on mahdollista käyttää (vapaakappaletyöasemien lisäksi) oikeudenhaltijoiden kanssa solmittujen sopimusten puitteissa
- Kansalliskirjasto ja Kopiosto ovat sopineet digitoitujen lehtiaineistojen vapaasta kansalaiskäytöstä vuoden 1939 lehtiin asti
 - Koskee myös Peri+-lehtiä
- Vuoden 1939 jälkeen julkaistujen lehtien tutkimuskäyttö mahdollista Haka-tunnuksilla Tutkain-sopimuksessa mukana olevissa organisaatioissa
 - Uusi Tutkain-sopimus voimassa vuodet 2023-2027
 - Ks. [uutinen Kansalliskirjaston verkkosivuilla](#)

Miltä Elektran jälkeinen tilanne näyttää?

- Poliittinen paine siirtyä välittömään avoimuuteen kova
 - Eurooppalaisten tutkimusrahoittajien Coalition S vaatii artikkeleilta välitöntä avoimuutta joko kustantajan palvelussa tai julkaisuarkistoon rinnakkaistallennettuna
 - Suomen Akatemia edellyttää välitöntä avoimuutta vuonna 2021 rahoitetuista hankkeista alkaen
 - Edellytetään myös CC-lisenssien (ensisijaisesti CC BY) käyttöä
- Journal.fi on kasvanut edelleen nopeasti
 - Palvelussa on tällä hetkellä yli 120 lehteä/vuosikirjaa, pääosa avoimesti saatavilla
 - Osa lehdistä avaa uudet numeronsa vapaaseen käyttöön vasta embargoajan jälkeen
- Kotimaisten tiedelehtien avoimuudelle ei ole toistaiseksi löydetty rahoitusratkaisua
 - Suurin osa lehdistä toimii hyvin pienillä resursseilla
 - Avoimen tieteen koordinaation 13.10. 2022 julkaisema [rahoitusmallityöryhmän raportti](#) esittää kolmea erilaista lähestymistapaa

www.kansalliskirjasto.fi

Jyrki Ilva

jyrki.ilva@helsinki.fi